

ARCHÆOLOGIAI ÉRTESÍTŐ.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA ARCHÆOLOGIAI BIZOTTSÁGÁNAK
KÖZLÖNYE.

KIADJA A MAGYAR TUDOM. AKADÉMIA.

SZERKESZTIK:

Dr. HENSZLMANN IMRE és Br. NYÁRY ALBERT.

1877.
XI. KÖTET.

SZERKESZTŐSÉG:
ZERGE-UTCZA 23. SZ.

9. SZÁM.
NOVEMBER 30.

Ezen folyóirat megjelenik—augusztus és szeptember kivételével—minden hó utolsó napján 2 ivnyi számokba
Előfizetési ára a 20 ívből álló kötetnek 3 frt; egyes számok bolti ára 40 kr.
Előfizetni lehet KNOLL KÁROLY Magy. Tudom. Akadémiai könyvtárúrsnál (Budapest, akadémiai bérépület).

A MAGYAR TUDOMÁNYOS ARCHAEOLOGIAI BIZOTTSÁG
1877. OCTÓBER 23-KI ÜLÉSÉBEN MAROS-TORDA ÉS SZOL-
NOK-DOBOKA VÁRMEGYÉK UJ CZIMEREI TÁRGYÁBAN TETT

JELENTÉSE.

A Nagyméltóságu belügyminiszterium július 28-án kelt két leiratában, a magy. tud. Akadémiát a Maros-Torda és Szolnok-Doboka vármegyék részére tervezett új czímerek történelmi és czímertani megbíralására híván fel, a Tekintet. akadémia folyó 1877. évi okt. 1-én tartott összes üléséből az említett felhívást az Archaeologiai bizottsághoz tette át oly végből, hogy a bizottság ez ügyre vonatkozó jelentését az akadémia legközelebbi özszes ülésén mutassa be.

Az Arch. bizottság az e részben folyó hó 23-án tartott ülésén az illető czímer-tervezetek megbíralásánál mindenek fölött a következő lényeges heraldikai szabályzatokat tűzte ki kiindulási pontjául; ugyanis:

1. hogy a czímerek alkotásánál és szerkesztésénél azok lehető egyszerűsítésére kell mindenkor törekedni, mert a heraldikai alapelv szerint: *«mennél egyszerűbb a czímer, annál több»* («qui porte le moins est le plus»);

hogy 2-szor a czímer belső értelmi jelentősége a helyes heraldikai felfogás szerint csakis *symbolikus* módon vagy pusztán *jelvezve* ábrázoltathatik elő; a természethű képírói előállítás a heraldikából határozottan ki lévén zárva.

Az Archaeol. bizottság, az imént említett heraldikai szabályokon felül figyelembe vévén a magyar czímerészet reputációját is a külföld ama szemrehányásai ellenében, miszerint hazánkban — s különösen helyhatósági czímereinknél a vignetteszerű előállítás a tiszta heraldikai felfogást immár egészen lezorította; — ez utóbbi körülmény s a fentebb tárgyalt heraldikai okok szakszerű gondos megfontolása után a bizottság, a hozzá véleményezés végett áttett szóban levő 31,856. sz. alatti Maros-Torda és az 5580. sz. alatti Szolnok-Doboka vármegyék új czímereinek tervezeteit, egészben véve határozottan mellőzendőknek véleményezi.

A Maros-Torda vármegye által tervezett czímer compositiója, túlterhelt alakzatai, felosztásai és tagozásai tarkaságával, nemcsak a heraldikai érzékre okoz sértő benyomást, de czímerészeti értelmezésének is oly zavaros jellemet kölcsönöz, hogy annak szabályos heraldikai leírása még az avatottabbaknál is könnyen felakadást szülhetne; míg más részről, ugyancsak belső túlterheltségénél fogva alakzatai — illetőleg maga az egész czímerverszerkezet — oly parányi méretekben állítható elő a pecséten, hogy annak részletes felismeréséhez okvetlenül görcső szükségeltetnék.

Nemkülönben az utóbbi nehézség forog fel a Szolnok-Doboka vármegye által felterjesztett czímer tervezetnél, különösen az ennek felső mezejében szemlélhető kun vitézt legyőző s a magyar leányt megmentő sz. László királyra vonatkozó monda ábrájánál, melynek festői előállítása jól lehet egy szépirodalmi emlékkönyv valamely balladájához esínos illusztrációul szolgálhatna, mint czímeralakzati csoportozat azonban az összes európai czímerészek méltó megrovását és felháborodását vonná maga után.

De midőn az Archaeolog. bizottság az imént tárgyalt, s a nagymélt. belügyminiszteriumhoz felterjesztett czímer-

tervezetek alak-szerkezeteit elfogadhatatlanoknak nyilvánítaná, másrésztől azoknak történelmi, topographiai s az említett vármegyéknek 1876. évi XXIII. törv. czikk alapján létesült egyesülésére vonatkozó motívumait — a kellő heraldikai szabályok korlátai között — részben elfogadandóknak véleményezi, s e tekintetben a. alatt ide mellékelte s általa szerkesztett következő czímer-tervezeteket van szerencséje a tek. magy. tud. Akadémia összes ülésének benyújtani, ugyanis:

1. *Maros-Torda vármegye czímere*: részelt (partitus, parti); jobbra vörös mező, három ezüst habos pólyával — balra: zöld mező elhintett arany bizantinokkal.

A három habos pólya az illető vármegye főfolyamait: a Maros, Küküllő és Nyárad vizeit; a zöld mezőn elhintett aranyok a kunoktól a harcmezőn eselből elszórt (s kövé vált) pénzek mondáját jelzik.

2. *Szolnok-Doboka vármegye czímere*: vágott (transversus sectus, coupé); felül kék mezőben ezüst torony, hét arany csillagtól környezve; alul: vörös mezőben sz. László király XIV—XV. századi stylizált mellképe harcias alakban, bárdal kezében. A czímer közepén habos ezüst pólya.

A torony a déesi óvári emlék-torony helyén állítólag a hét magyar vezértől lett frigykötést, a hét csillag a 7 vezért; sz. László harci alakja az illető megyében vívott diadalt, a habos ezüst pólya pedig a Szamos folyót jelképezik.

Pulszky Ferencz,
arch. bizotts. elnök.

Henszlmann Imre,
bizotts. előadó.

Uti jegyzetek.

Dresda.

Dresda új város; mert hiszen a régibb szász fejedelmek inkább Wittenbergben és Meissenben laktak; innen következik, hogy még a főtemplom, az udvarnak katolikus temploma is a barok korszak szüleménye; mindamellett ta-